

Een middag vol literatuur en mantelzorg met Bianca Boer, Annemarie Haverkamp en Marlies Kieft

23-4-23, 15:00-17:00, in boekhandel Donner, Rotterdam

De drie auteurs verzamelden boekentips voor u, voor thuis. Op deze lijst vindt u een kleine selectie van de boeken waardoor wij zelf geraakt zijn.

Tips van Annemarie Haverkamp

1. ***Het eigen lot (1964)* van de Japanse schrijver (en Nobelprijswinnaar) Kenzaburo Oë** (overleden op 3 maart jl.). Dit boek gaat over een vader die een kind met een enorm hoofd krijgt. Een misvormd kind dus, dat hij een 'monster' noemt. Een kind ook waarvan de artsen niet weten of hij 'als een plant' moet leven. Kortom: de geboorte ontwricht de vader totaal. Terwijl vrouw en kind nog in het ziekenhuis liggen, vlucht hij in de armen van een andere vrouw en begint hij te drinken. Samen met de artsen maakt hij een geheim plan om het kind te laten versterven. Zonder melk zal hij vanzelf het loodje leggen en is het 'probleem' opgelost. Maar dan krijgt hij wroeging: waarom vraagt hij de artsen om het kind te laten sterven en neemt hij dat heft als verantwoordelijke vader niet in eigen hand? Ik vond dit een ontluisterend boek omdat de vader worstelt met exact dezelfde dingen als waar mijn man en ik mee worstelden toen onze zoon werd geboren. Gedachten en dilemma's die je nauwelijks durft uit te spreken, laat staan delen. Het boek is vreselijk rauw, maar het voelde voor mij bevrijdend om te lezen. Het hielp ook tegen het gevoel van eenzaamheid: deze schrijver voelde in een heel andere tijd in een heel ander werelddeel precies dezelfde dingen als ik in 2004 in Nijmegen.
2. ***The child who never grew (1951)* van de Amerikaanse schrijver (en Nobelprijswinnaar) Pearl Buck**. Buck schrijft over haar worstelingen als moeder van een gehandicapt kind. Ze zoekt een instelling voor haar dochter. Niet alleen omdat dat goed voor haar dochter zou zijn, maar ook omdat ze zelf weer wil gaan leven. Het is een heel eerlijk boek, over schuldgevoelens en peilloos verdriet. Ze beschrijft ook hoe haar kind gaat lachen als zij huilt – dat ken ik van mijn zoon. De term *living sorrow*, levend verdriet, komt ook van Buck. Hoe het is om te rouwen om een kind dat nog leeft.

Tips van Marlies Kieft

1. **Een extra paar handen (Kate Mosse)**
Ervaringsverhaal van de schrijfster die zorgt voor haar ouders met daarin alle gevoelens die kunnen ontstaan bij de zorg voor een dierbare. Machteloosheid, uitputting, ongeduld en ook tederheid, schoonheid en uitgenodigd worden anders naar het leven te kijken.
2. **Het sneeuwt in mijn hoofd, over dementie (Tine Slosse, Johan van Oers)**
Bloemlezing van mensen die te maken hadden met (iemand met) dementie van nabij.
3. **De eigen ander, moeders, deskundigen en gehandicapte kinderen, filosofie van een ervaring. (Jet Isarin)**
Jet Isarin beschrijft hoe moeders (ze schrijft vooral over moeders) van een bijzonder kind vaak een eigenzinnigheid ontwikkelen, omdat er geen model is waaraan je je kunt vasthouden. Je moet je eigen plan trekken, gaandeweg je eigen verhaal schrijven. Eigenzinnigheid bijvoorbeeld ten opzichte van hulpverleners, de buitenwereld. Ik herkende dat zelf wel. Enerzijds kreeg ik met de geboorte van Pippa een grotere eigenzinnigheid/strijdbaarheid en anderzijds werd ik kwetsbaarder. Misschien geldt dit ook breder, voor kinderen van ouders met dementie bijvoorbeeld.
4. **Helpen bij verlies en verdriet: een gids voor het gezin en de hulpverlener, Manu Keirse.**
Rouw gaat over liefde, zegt hij. Dat raakt me.

Tips van Bianca Boer

1. **Hou me maar vast, Mijn moeder, Alzheimer en ik, van José Franssen.** Dit boek las ik in de tijd dat mijn moeder nog thuis woonde. Dat ging nog net, misschien eigenlijk net niet meer. Dat stadium in het proces waarin je je hart vasthoudt. Het was dit boek waardoor ik letterlijk in actie kwam en besloot dat ik structureel in plaats van incidenteel voor mijn ouders zou gaan zorgen.
2. **Lijfrente, dichtbundel van Vrouwkje Tuinman** over het eerste jaar na het verlies van haar man F. Starik. Bij het lezen van deze gedichten krijg ik buikpijn. Letterlijk. Ik vind het een grote kwaliteit dat een bundel gedichten dat kan doen. F. Starik zelf schreef overigens zelf ook over het verliezen van zijn moeder aan alzheimer in de boeken **Moeder doen** en **Klaar**.
3. **Tot ook ik verwaai, dichtbundel van Peter Swanborn** is net als mijn boek een monument voor een dementerende moeder. Ik vond daarin zoveel herkenning. Alsof hij met zijn gedichten alvast het pad voor me vrijmaakte: deze kant op, hier gaat het heen.